

Energija u rukama politike

Poremećaji u kontrolisanju cena i izvora snabdevanja na evropskom tržištu energije izazvani strategijom distanciranja od ruskog uglja, gasa, nafte i goriva dovode zemlje članice u situaciju gde politika preuzima i neutrališe poluge tržišta, oduzimajući komunalnim preduzećima mogućnosti planiranja poslovne politike.

SADRŽAJ

EU priprema blaža pravila o državnoj pomoći za OIE	OVDE
EU: Vetar i sunce namašili prirodni gas	OVDE
Analitičari u EU predviđaju povećanje cena ugljenika, ali rizici ostaju	OVDE
Pošto nema ruskog gasa, ugalj se vraća u EU kao 'tradicionalno gorivo'	OVDE
BP-ova tri 'scenarija' u Energetskom pregledu za 2023.	OVDE
Komisija odobrila hrvatski program podrške energetski intenzivnim preduzećima	OVDE
Nemački regulator upozorava na preopterećenja mreže zbog električnih vozila i toplotnih pumpi	OVDE
Britanski energetski regulator pod udarom kritika	OVDE
ACER: Okvirne smernice za zajedničke scenarije za planiranje razvoja gasne i električne mreže	OVDE
ACER predlaže promene za poboljšanje terminskih tržišta električne energije u EU	OVDE
IENE: Sada je vreme je za povećanje skladišta energije u jugoistočnoj Evropi	OVDE
Rast cena električne energije u Evropi, sa porastom potrošnje	OVDE
Ruski izvoz gasa cevovodom u Evropu pao na rekordno nizak nivo	OVDE
Snabdevanje LNG-om u Evropu opada zbog neatraktivnih cena	OVDE
Štednja gasa u EU će se produžiti i u sledeću godinu	OVDE
Ograničenje cena ruske nafte preči destabilizacijom tržišta – analiza	OVDE
MOL-ov potpredsednik: Neko na liniji Družbe ostaće sa manjkom nafte	OVDE
G7, EU i Australija uveli gornje granice cena za ruska goriva	OVDE
DOSIJE: Komisijin predlog privremenog okvira za krizne situacije i tranziciju	OVDE
Kliring cene električne energije u JIE za dan unapred; Nedelja 23-29/JAN/2023.	OVDE

EU priprema blaža pravila o državnoj pomoći za OIE

BRISEL - EU pojačava svoju trku zelenih subvencija sa SAD kroz planove za ublažavanje pravila o državnoj pomoći za poreske kredite za projekte obnovljive energije.

Evropski kreatori politike bili su pod pritiskom da odgovore na Zakon o smanjenju inflacije američkog predsednika Džoa Bajdena vredan 369 milijardi dolara, koji ima za cilj da podstakne ulaganja u obnovljive izvore energije u sve, od električnih automobila do vetro turbina.

Evropska komisija planira da ublaži pravila o državnoj pomoći kako bi omogućila ulaganje u proizvodne pogone u zelenim industrijama, navodi se u nacrtu planova.

Zemlje članice EU podeljene su oko toga da li da uvode nova pravila i koliko dugo, navodi **Financial Times**, koji je prvi objavio planove.

Nacrt predloga navodno sugerše da bi deo od 800 milijardi evra fonda za oporavak od Covid-19 mogao biti preusmeren na poreske kredite.

„Odredbe o poreskim olakšicama omogućile bi državama članicama da svoje nacionalne fiskalne podsticaje usklade sa zajedničkom šemom i na taj način ponude veću transparentnost i predvidljivost preduzećima širom EU“, navodi se u nacrtu.

Brisel namerava da postavi nove ciljeve za zelene industrijske kapacitete i pojednostavi proces odobravanja projekata obnovljivih izvora energije. Planira da poveća nivo na kojem se poslovi razmatraju od strane komisije prema pravilima o državnoj pomoći.

Vašington izaziva reakciju Brisela

Bajdenova nova pravila, uvedena prošle jeseni, ponovo su oživela tržište obnovljivih izvora energije u SAD-u, što je dovelo do talasa novih projekata. Predsednik je pozdravio zakon kao "najveći korak napred u pogledu klime ikada" nakon potpisivanja zakona prošle godine.

Procenjuje se da bi zakon mogao smanjiti američke emisije za oko 40% do 2030. godine, u poređenju sa nivoima iz 2005. godine, čime bi se Bajden približio cilju smanjenja američkih emisija na pola do kraja decenije.

Kompanije, investitori i političari pozvali su Evropu i Veliku Britaniju da slede njihov primer, a Jozef Síkela, češki ministar industrije i trgovine, uporedio je američki program sa "dopingom u sportu". (**VIDI DOSIJE [OVDE](#)**)

EU: Vetar i sunce nadmašili gas

BRISEL - Vetroturbine i solarni paneli proizveli su više od petine električne energije u EU prošle godine i po prvi put isporučujući više energije od prirodnog gasa, pokazuje novi izveštaj.

Analiza nezavisne energetske analitičke firme **Ember** pokazuje da su vetar i solarna energija proizveli 22 % električne energije u EU tokom godine, dok je gas generisao 20 %. Izveštaj dalje pokazuje da je povećanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora (OIE) pomoglo da se uštedi 10 milijardi evra troškova nabavke gasa.

Upotreba uglja porasla je za 1,5% tokom godine kako bi se proizvelo 16% evropske električne energije – ali je ovaj porast bio kratkotrajan, a proizvodnja termalnog uglja je značajno opala u drugoj polovini godine.

U međuvremenu, hidroelektrane i nuklearke, koje proizvode lavovski deo električne energije u EU, pale su na najniže nivoe u poslednjih 20 godina. Suše na većem delu kontinenta uzrokovale su pad vodostaja reka, smanjujući proizvodnju hidroelektrana, dok su nuklearni reaktori isključeni - neki radi održavanja, drugi trajno.

Najveći porast u pogledu OIE zabeležen je kod solarne energije, koja je porasla za 24%, isporučujući dodatnih 39 teravat sati električne energije u odnosu na prethodnu godinu. Ne manje od 20 zemalja EU postiglo je rekordan udeo solarne proizvodnje.

Sve u svemu, u godini došlo je do pada potražnje za električnom energijom, od čeka 7,9% u poslednjem kvartalu 2022. u poređenju sa istim periodom 2021. – što Ember pripisuje toplijem vremenu i štednji energije.

Ember prognozira da će intenzitet ugljen dioksida u proizvodnji električne energije u EU još više pasti 2023. godine, kako se nuklearne elektrane vraćaju na mrežu, a korišćenje vetra i sunca se nastavlja. Analitičari predviđaju pad proizvodnje iz fosilnih goriva od 20% tokom 2023.

Analitičari u EU predviđaju povećanje cena ugljenika, ali rizici ostaju

LONDON - Analitičari su povećali prognoze prosečne cene dozvola za emisije gasova sa efektom staklene bašte (eng. European Union allowance – EUA) u EU za naredne tri godine zbog očekivanja da bi evropske ekonomije mogle početi da jačaju kako cene energije padaju sa rekordno visokih nivoa.

Istovremeno su upozorili da će povećanje prodaje dozvola sprečiti dobitke.

Očekuje se da će EUA u proseku vredeti 81,40 evra po toni 2023. i 94,14 evra 2024. godine, pokazalo je **Rojtersovo** anketiranje šest analitičara.

Prognoze analitičara za prosečne cene u 2025. godini porasle su na 102,24 evra po toni.

Sistem trgovanja emisijama (ETS) Evropske unije prisiljava proizvođače, elektroenergetske kompanije i avio kompanije da plaćaju za svaku tonu ugljen-dioksida koju emituju u okviru napora Evrope da ispuni svoje klimatske ciljeve.

Cene gasa i struje u Evropi povukle su se sa rekordno visokih vrednosti zabeleženih prošle godine nakon ruske intervencije u Ukrajini, jer je Evropa uskladištila velike rezerve gasa, a potražnja je bila blaža nego inače.

Oštar pad troškova energije dovodi do očekivanja poboljšanja izgleda za ekonomije širom Evrope. "Potencijalni oporavak industrijskih aktivnosti mogao bi povećati potražnju za dozvolama i podršku cenama (ugljika)," rekao je Jan Kin, vodeći analitičar za ugljendioksid u agenciji Refinitiv.

Slika je, međutim, iskomplikovana evropskim planom "REPowerEU" koji je pokrenut prošle godine, za prodaju povećanog broja dozvola putem vladinih aukcija u narednih nekoliko godina kako bi se pomoglo u prikupljanju 20 milijardi evra koji bi pomogli u finansiranju tranzicije bloka od oslanjanja na ruska fosilna goriva .

Zemlje članice EU i Evropski parlament moraju formalno da odobre plan pre nego što prodaja počne.

„Unapređenje aukcija EU ETS-a počće 2023., odmah nakon što se izglasa zakon: kao rezultat toga, to će staviti dodatni opadajući pritisak na cene EUA u 2023. godini i dalje“, rekla je Goda Aglinskaite, analitičarka firme Klierblu.

BP-ova tri 'scenarija' u Energetskom pregledu za 2023.

LONDON - BP je objavio svoj reprezentativni Energetski izgled za 2023. godinu, predviđajući tri potencijalna scenarija na globalnim energetskim tržištima nakon turbulentnih 12 meseci - "neto nula, ubrzani i novi zamah".

Glavni ekonomista britanskog naftno-gasnog giganta, Spencer Dejl, rekao je: „Svaka uspešna i trajna energetska tranzicija mora se pozabaviti sva tri elementa takozvane energetske trileme: sigurna, pristupačna i niža emisija ugljenika.“

Potražnja za naftom opada u svakom od scenarija. BP tvrdi da je to posledica smanjenja potrošnje u drumskom transportu kako se poboljšava efikasnost voznog parka i ubrzava elektrifikacija drumskih vozila.

Međutim, nafta nastavlja da igra glavnu ulogu u globalnom energetskom sistemu u narednih 15-20 godina u sve tri strategije.

Energetski gigant dodaje da prirodni pad u postojećim izvorima proizvodnje znači da je potrebno nastaviti ulaganja u naftu i prirodni gas u narednih 30 godina, uključujući i Neto mula scenario.

„Ubrzano“ objašnjava moguće promene u globalnom energetskom sektoru koje mogu smanjiti emisije ugljenika za oko 75% do 2050.

Treći "scenarij", novi zamah, objašnjava trenutnu "široku putanju svetskog energetskog sistema". Pri tom energetski gigant gleda na povećanje vladinih inicijativa i obećanja za dekarbonizaciju. U ovom scenariju, vrhunac globalnih emisija ugljenika krajem 2020-ih i oko 2050. je oko 30% ispod nivoa iz 2019.

Dejl je dodao: „Povećan fokus na energetske sigurnost kao rezultat rata Rusije i Ukrajine ima potencijal da ubrza energetske tranzicije jer zemlje nastoje povećati pristup domaćoj energiji, od čega će većina verovatno dolaziti iz obnovljivih izvora i drugih nefosilnih goriva.“

Pošto nema ruskog gasa, ugalj se vraća u EU kao 'tradicionalno gorivo'

BRISEL - Vođena "snažnim rastom" proizvodnje električne energije, potrošnja uglja u Evropi porasla je u 2022. drugu godinu zaredom, delimično zamenjujući prirodni gas kao rezervni izvor energije, prema **Međunarodnoj agenciji za energiju** (IEA).

S obzirom da se očekuje da će cene gasa ostati nestabilne neko vreme, vetrovi duvaju povoljnije za evropske proizvođače energije na ugalj, rekao je zvaničnik IEA 23. januara.

"Prema našoj prognozi, uprkos nedavnom padu cena gasa, do 2025. godine ugalj je i dalje konkurentniji od prirodnog gasa", rekao je Karlos Fernández Alvares, koji u IEA vodi sektor za tržišta gasa, uglja i električne energije.

Rastuću potražnju za ugljem uglavnom je vodio rat u Ukrajini i potreba da se smanji potrošnja gasa nakon odluke Rusije da smanji isporuke u Evropu, prema izveštaju IEA o uglju za 2022., objavljenom u decembru.

EURACOAL

Alvares je, na sastanku koji je organiziralo evropsko udruženje industrije uglja Eurocoal, rekao da je potražnju za ugljem u Evropi takođe podstakao pad proizvodnje nuklearne energije iz Francuske, Nemačke i Belgije.

Kao rezultat toga, potražnja za ugljem u Evropi će rasti drugu godinu zaredom 2022. godine, navela je IEA u svom decembarskom izveštaju.

Kratkotrajno oživljavanje

Za mnoge u Evropi, rat u Ukrajini doveo je do kraja pretpostavke da će se gas koristiti kao odskočna daska za postepeno ukidanje energije iz uglja.

„Prošle godine smo videli kraj ideje o gasu kao prelaznom energentu“, rekao je Radan Kanev, bugarski konzervativni poslanik u Evropskom parlamentu. Umesto toga, "prelazno gorivo je

tradicionalno gorivo", dodao je o rastućoj potražnji za ugljem prošle godine.

Međutim, očekuje se da će ponovno oživljavanje uglja u Evropi biti kratkog veka.

S obzirom da se pritisak EU gomila da bi se ispunili klimatski ciljevi i dosegle neto nulte emisije do 2050. godine, industrija pretpostavlja da će ugalj u potpunosti nestati iz miksa električne energije EU tokom sledeće decenije.

„Ako dobro razmislite, to implicira da sektor električne energije mora da dostigne neto nulu već 2035. godine“, rekao je Rodžer Misen iz RWE, nemačkog elektroenergetskog preduzeća. Drugim rečima, očekuje se da će proizvodnja uglja u Evropi pasti "praktično na ništa u 2030-im", objasnio je.

EU, posebno Nemačka, značajno će povećati potrošnju i proizvodnju uglja do kraja godine, iako se očekuje da će strukturni pad početi u naredne tri godine, prema izveštaju IEA.

Kako uvesti alternative uglju

Međutim, postepeno ukidanje energije iz uglja takođe podrazumeva da se alternativni kapacitet proizvodnje čiste električne energije paralelno povećava.

Prema Misenovim rečima, ovo je aspekt koji se često zanemaruje u javnoj raspravi, a koja se uglavnom fokusira na potrebu da se ugalj postupno izbaciti bez razmatranja da li su alternative dostupne.

"U našoj perspektivi, to je pogrešna rasprava", rekao je, dodajući: "čak je i opasno to učiniti jer možete dobiti probleme sa sigurnošću snabdevanja".

„Prava diskusija je kako da unesemo alternative. Kada alternative uđu, ugalj će ionako otići“, rekao je on. Ali ako se alternative ne izgrade dovoljno brzo, energetska tranzicija se jednostavno "neće dogoditi", upozorio je.

Ugalj kao rezerva za OIE

Drugo ključno pitanje je da li će ugalj biti potreban za pružanje takozvanih „pomoćnih usluga“ električnoj mreži, na primer, da bi se obezbedila rezerva za obnovljive izvore energije kada nisu dostupni.

„Ove usluge neće doći kao nusproizvod; neko treba da garantuje da su obezbeđeni, inače smo u zamračenju“, rekao je Alvares.

U tom kontekstu, generalni sekretar udruženja Eurocoal Brajan Rikets upozorio je na pritisak od strane gasne industrije da dobije vladine subvencije za izgradnju novih gasnih elektrana kao rezervu za obnovljive izvore energije.

„Komunalne kompanije traže subvencije za izgradnju tih postrojenja“, što je „apsolutno neverovatno“ s obzirom na trenutnu geopolitičku volatilitnost gasa, rekao je Rickets za **Euractiv**.

Jeftinija opcija, rekao je, bila bi korišćenje elektrana na ugalj, koje su odmah dostupne i ne zahtevaju nova ulaganja.

Pola od 324 evropske elektrane na ugalj zatvoreno je ili je najavilo datum penzionisanja pre 2030. godine, navodi **Euractiv**.

Komisija odobrila hrvatski program podrške energetski intenzivnim preduzećima

BRISEL - Evropska komisija odobrila je 31. januara hrvatski program u vrednosti od 104 miliona evra za smanjenje naknade za potrošnju električne energije energetski intenzivnim preduzećima.

Cilj programa je u prvom redu da se smanji rizik da zbog te naknade energetski intenzivna preduzeća svoje delatnosti presele na lokacije izvan Unije s manje strogim klimatskim politikama, navodi se u informaciji objavljenoj na **portalu Komisije**.

Hrvatski program

Hrvatska ovim programom planira da pomenutim preduzećima smanji naknadu za potrošnju električne energije kojom se finansira uvođenje obnovljivih izvora energije (OIE) u Hrvatskoj („naknada za obnovljive izvore energije“).

Program će trajati do 31. decembra 2028. i biće otvoren preduzećima koja posluju u sektorima velikih potrošača električne energije izloženih međunarodnoj trgovini.

Korisnici programa imaće uslov da troše najmanje 500 MWh godišnje. Smanjenje naknade za OIE u okviru programa iznosiće najviše 75 % i zavisice od potrošnje korisnika – što je veća potrošnja električne energije, to je veće i smanjenje. Nakon primene smanjenja naknada ne sme biti niža od 0,5 EUR/MWh.

Korisnici će morati da sprovedu određena ulaganja u energetska efikasnost i u projekte koji dovode do znatnog smanjenja njihovih emisija stakleničkih gasova ili da najmanje 60 % svoje potrošnje pokriju električnom energijom iz OIE.

Ocena Komisije

Komisija je između ostalog konstatovala da je mera proporcionalna jer podrška države neće premašiti 75 % naknade za obnovljive izvore energije i ograničena je na energetske intenzivne sektore pa „program ima pozitivne efekte koji premašuju sve moguće negativne posledice u smislu narušavanja tržišne konkurencije u Uniji.

Nemački regulator upozorava na posledice preopterećenja mreže zbog električnih vozila i toplotnih pumpi

BERLIN - Nemački mrežni (energetski) regulator BNetzA suočava se s kritikama zbog planova da ograniči snabdevanje električnom energijom domaćinstava sa stanicama za punjenje električnih vozila (EV) ili sa grejanjem na toplotne pumpe u pokušaju da spreči preopterećenje mreže u vršnim trenucima, prenosi list *Die Welt*.

Advokatska firma Assmann Pfeiffer, koja zastupa automobilsku kompaniju, izdala je saopštenje u kojem se tvrdi da je propis nezakonit. BNetzA se, međutim, suočava sa ozbiljnim problemom: ako sve više domaćinstava kupuje toplotne pumpe i postavlja stanice za punjenje EV-a, električna mreža će na mnogim mestima dostići granice svoje otpornosti.

BNetzA stoga navodi da bi isporuka struje za vlasnike električnih automobila i toplotnih pumpi trebalo da bude smanjena u tim vremenima kako bi se sprečila preopterećenja ili čak nestanak struje, navodi se u članku.

Planovi regulatora su dočekani s malo entuzijazma, posebno u automobilskoj industriji, koja strahuje da će u tom slučaju atraktivnost EV-a naglo pasti.

Njemačka vlada planira da instalira 500.000 novih toplotnih pumpi u domove godišnje od 2024. i ima za cilj da do 2030. godine na svojim putevima ima 15 miliona električnih putničkih automobila.

Britanski energetski regulator pod udarom kritika

LONDON - Britanski energetski regulator optužen je da je "spavao za volanom" u tokom nadgledanja snabdevača električne energije i gasa za koje je utvrđeno da su koristili sudske naloge za postavljanje brojila za plaćanja unapred u domovima kupaca.

Ponašanje energetskih kompanija našlo se pod novom kontrolom nakon prošlonedeljnih navoda da su agenti za naplatu dugova koji deluju u ime British Gasa, najvećeg dobavljača, provalili u domove ugroženih kupaca kako bi ugradili skupe uređaje za avansno plaćanje.

Procenjuje se da više od 4 miliona kupaca u Britaniji koristi takva brojila. Kritičari kažu da je njihova upotreba pogoršala krizu troškova života i povećala pritisak na energetske ugrožena domaćinstva. Obično korisnici koji plaćaju unapred plaćaju više za svoju energiju od onih koji plaćaju direktnim zaduženjem i imaju pristup manjim tarifama, ukazuje *Financial Times*.

Stručnjaci za energetiku su u prošli petak doveli u pitanje ulogu Ofgema u nadzoru energetskih grupa.

U svojoj prvoj recenziji objavljenoj u septembru, energetska regulator je rekao da je British Gas jedini dobavljač koji nije imao „nikakvih značajnih problema“ sa podrškom kupcima koji imaju poteškoća s plaćanjem.

Regulatorno telo je u *prošli četvrtak naložilo British Gasu da odmah obustavi prinudno postavljanje "pripejd" brojila u domovima kupaca nakon istrage lista *The Times*.

Pravila Ofgema propisuju da dobavljači ne mogu ni na silu ugraditi brojila za avansno plaćanje za ljude u vrlo ranjivim situacijama, niti koristiti naloge za ljude kojima bi to iskustvo bilo "veoma traumatično".

Adam Bel, šef sektora energetske politike u konsultantskoj kući Stonehaven rekao je da je regulator "zaspao za volanom". "Realno, Ofgem je trebalo da počne ovaj nadzor na početku krize [cena energije]," rekao je on.

Ofgem je insistirao da je uvek postupao „na osnovu dokaza koje su nam dali javnost, uzbunjivači, grupe potrošača i preporuke nezavisnog energetskeg ombudsmana“. Međutim, navodi se da nema "pravnu moć, nadležnost ili finansije da uspostavi tajne istrage o timovima za instalaciju na prvoj liniji".

ACER: Okvirne smernice za zajedničke scenarije za planiranje razvoja gasne i električne mreže

LJUBLJANA - Svake dve godine Evropska mreža operatora prenosnog sistema za električnu energiju (ENTSO-E) i za prirodni gas (ENTSOG) mora da pripremi zajedničke scenarije koji postavljaju osnovu za buduće planiranje razvoja mreže u Evropskoj uniji.

Scenariji uključuju skup pretpostavki o evoluciji potražnje i ponude energije koje se koriste u biennialnim desetogodišnjim planovima razvoja mreže (TYNDP) za električnu energiju i gas.

Ovi TYNDP procesi služe za identifikaciju i odabir projekata od zajedničkog interesa (PCI), koji igraju važnu ulogu u pripremanju infrastrukture za postizanje ciljeva energetske i klimatske politike Unije, navodi se u *informaciji* ACER-a.

S obzirom na važnost scenarija TYNDP, preinačena TEN-E uredba predviđa strukturiraniji proces za razvoj zajedničkih scenarija TYNDP. Kao deo ovog procesa, priprema zajedničkih scenarija TYNDP mora slediti nove okvirne smernice koje je razvio ACER.

ACER-ove okvirne smernice imaju za cilj da osiguraju da scenariji TYNDP budu transparentni, nediskriminatorni i robusni, kao i da su u skladu s klimatskim i energetske politikama Unije.

ENTSO-E i ENTSOG će slediti ACER-ove okvirne smernice kada kreiraju zajedničke scenarije TYNDP. ACER će redovno ažurirati ove Smernice, po potrebi, navodi se u saopštenju Agencije.

ACER predlaže promene za poboljšanje terminskih tržišta električne energije u EU

LJUBLJANA - Agencija za saradnju energetskih regulatora (ACER) objavula je 6. februara dokument politike daljeg razvoja tržišta električne energije u EU u kome identifikuje probleme ovog segmenta tržišta, među kojima kao glavne ističe fragmentaciju tržišta i nedostatak integracije.

ACER Predlaže rešenja (npr. regionalna virtuelna trgovačka čvorišta za udruživanje likvidnosti). Takva regionalna čvorišta moraju biti dopunjena dostupnim pravima prenosa kako bi se pokrili preostali rizici učesnika na tržištu.

Ovaj dokument o politici donosi i ACER-ove ključne preporuke o tome kako promeniti Uredbu o daljnjoj dodeli kapaciteta.

Pozadina

Na terminskom tržištu električne energije, učesnici na tržištu mogu trgovati električnom energijom do nekoliko godina pre isporuke, što im omogućava da se zaštite ili zaštite od budućih fluktuacija cena. Trenutno, sa izuzetkom nordijskog regiona, svaka zona ima svoje tržište, premošteno pravima prenosa koja izdaju operatori prenosnog sistema (OPS). Ovo dovodi do fragmentirane i nejednake distribucije likvidnosti između različitih nacionalnih tržišta. Za razliku od tržišta za dan unapred i unutar dana, EU terminsko tržište ne funkcioniše kao jedinstveno integrisano tržište EU, navede Agencija.

Iako je ovaj problem delimično rešen na kratkoročnim tržištima kroz dodelu

međuzonskih kapaciteta, ACER je identifikovao opseg za značajno poboljšanje dugoročnih terminskih tržišta.

Koje su predložene promene?

ACER predlaže niz promena za poboljšanje funkcioniranja tržišta električne energije u EU:

1. Stvaranje virtuelnih trgovačkih čvorišta u kombinaciji sa izdavanjem prava prenosa između zona ponude i tih čvorišta;
2. Poboljšana dodela prava prenosa (češća, u dužem vremenskom periodu, u revidiranim količinama) od strane OPS-a;
3. Prava prenosa izdata u obliku finansijskih obaveza; i
4. Opciono, mogućnost dodele prava tržištu izradu zadataka.

Koje su očekivane koristi od promjena?

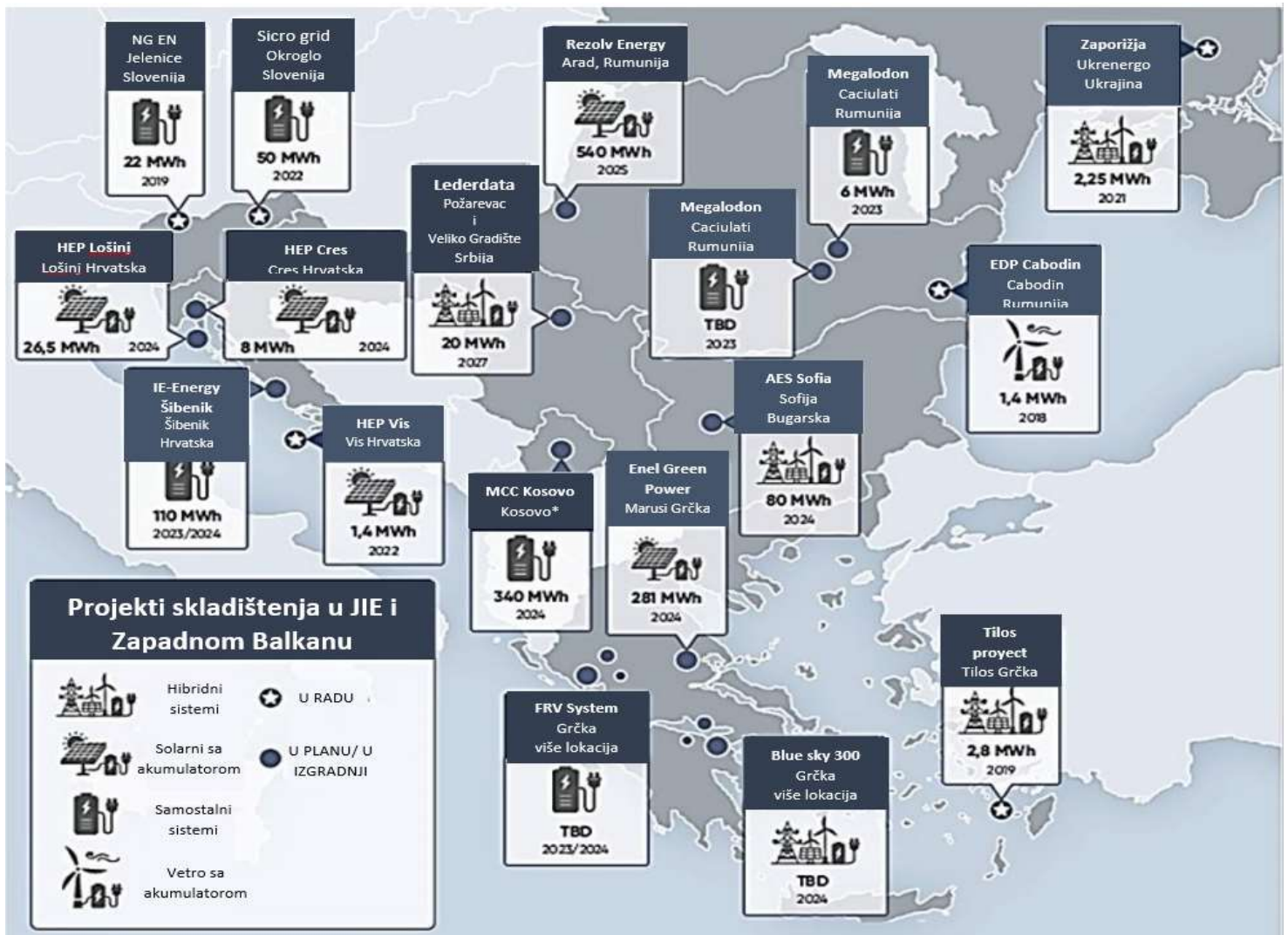
- Regionalna čvorišta će privući i udružiti likvidnost mnogih zona, čime će značajno povećati likvidnost terminskog tržišta.
- Proizvodi hedžinga (zaštite) u takvim čvorištima će pokriti većinu cenovnih rizika sa kojima se suočavaju učesnici na tržištu, dok bi preostali rizik bio pokriven pravima prenosa koja izdaju OPS.
- Ostale predložene izmene imaju za cilj da ta prava prenosa učine dostupnijim, likvidnijim, kao i da bolje odgovaraju potrebama hedžinga učesnika na tržištu.

Kako bi predstavio svoj dokument, ACER organizuje radionicu 13. marta 2023.

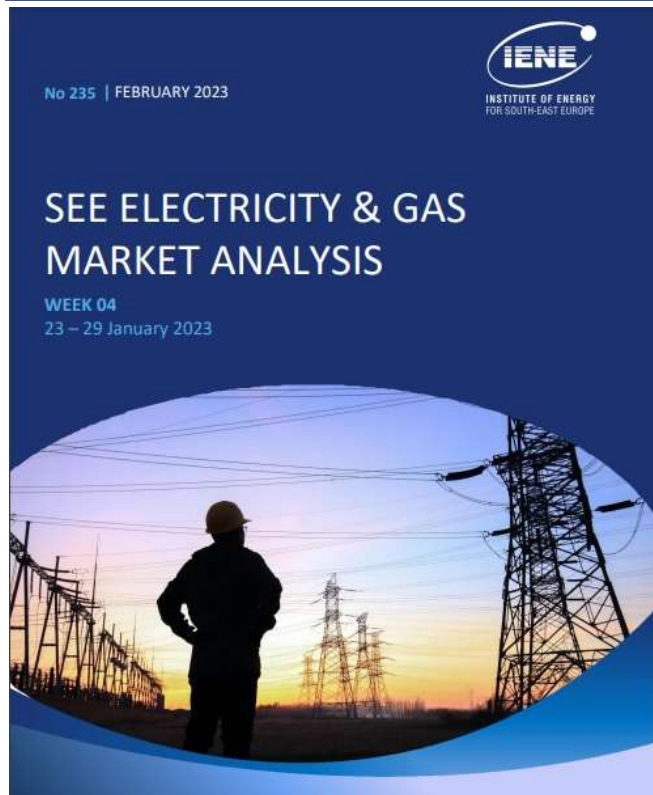
IENTE: Sada je vreme je za povećanje skladišta energije u jugoistočnoj Evropi

ATINA - Kamen temeljac uspešne energetske tranzicije u regiji Jugoistočne Evrope i Zapadnog Balkana je ubrzano korišćenje tehnologije skladištenja energije, piše u *nedeljnom energetskom pregledu* grčki Institut za energiju jugoistočne Evrope (IENE) i objavljuje (vidi dole) mapu projekata (u radu, u planu i u izgradnji) u ovom području Evrope. Dok je integrisanje 10%-20% udela nestalnih obnovljivih izvora energije (OIE) poput vetra i sunca u energetski miks u većini zemalja moguće bez većih investicija, dostizanje većeg udela OIE od 40% do 50% ili više zahteva zajednički napor da se poboljša fleksibilnost elektroenergetskog sistema.

Ulaganja u obnovljive izvore brzo rastu u zemljama širom jugoistočne Evrope i Zapadnog Balkana, što nameće potrebu za bržom integracijom tehnologija skladištenja.

Rast cena električne energije u Evropi, sa porastom potrošnje

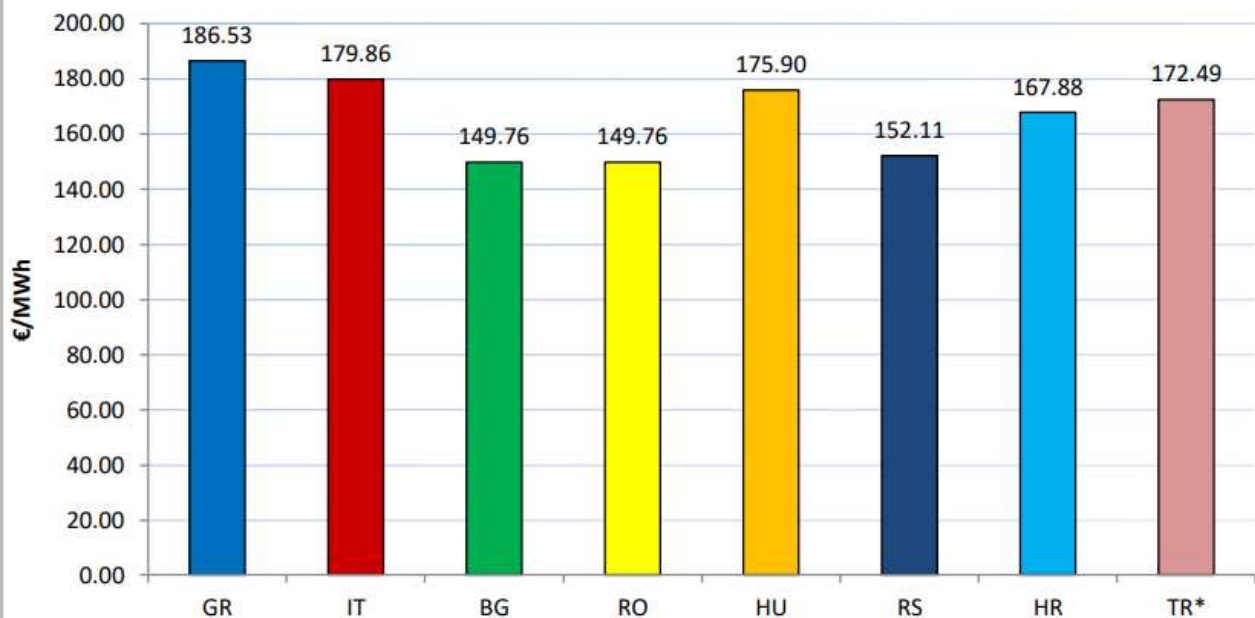

ATINA - U četvrtoj nedelji 2023. godine cene električne energije na svim evropskim tržištima električne energije porasle su u odnosu na prethodne sedmice zbog povećanja potražnje povezane s padom temperatura, objavio je u redovnom sedmičnom pregledu atinski Institut za energetiku jugoistočne Evrope (IENE).

Region jugoistočne Evrope je zabeležio značajan prosečni rast cene od 33%, sa izuzetkom Italije gde je porast bio umerenih 7,22%. Hrvatska je zabeležila najvišu cenu struje u toj nedelji - povećanje za 47,42%, a slede Bugarska i Rumunija koje su se suočile sa skokom cene električne energije za 45,88% u odnosu na treću nedelju ove godine.

Osim toga, cene električne energije u Grčkoj su porasle za 43,21%, dok su Srbija i Mađarska registrovale rast cena električne energije od 37,96%, odnosno 22,25%.

Kliring cene električne energije u JIE za dan unapred; Nedelja 23-29/JAN/2023

Ruski izvoz gasa cevovodom u Evropu pao na rekordno nizak nivo

LONDON - Ruski izvoz prirodnog gasa gasovodima u Evropu pao je na novi mesečni rekordni minimum u januaru, tačnije za gotovo 30 posto u odnosu na decembar zbog nižih cena na spot tržištu, objavio je u utorak **Reuters**.

Rusija i dalje šalje deo gasa u Evropu preko jedne tranzitne rute kroz Ukrajinu i Turskim tokom.

Tabela: Izvozne rute ruskog gasa u Evropu

Source: Oxford Institute for Energy Studies

Analitičari kažu da su manji protok gasa rezultat manje potražnje za gasom po dugoročnim ugovorima, s obzirom na blaže vremenske prilike u delovima Evrope u januaru i činjenicu da je snabdevanje „na licu mesta“ trenutno jeftinije.

Prema računicama Reutersa, zasnovanim na dnevnim podacima o tokovima iz Rusije tranzitnom rutom kroz Ukrajinu i Turskim tokom, izvoz gasovodima iz Rusije u Evropu pao je na oko 1,8 milijardi kubnih metara (bcm) u januaru, sa 2,5 bcm u decembru.

Gasprom još nije objavio podatke o izvozu za januar. Prošlogodišnji izvoz ruskog gasa pao je za 45% na godišnjem nivou i dostigao 100,9 milijardi kubnih metara u 2022.

Nemačka, najveći ruski kupac gasa pre ruske intervencije u Ukrajini, sada ne uvozi nikakav ruski gas gasovodom. Norveška je postala najveći nemački dobavljač prirodnog gasa 2022. godine, pretekavši Rusiju, jer je ukupan nemački uvoz gasa pao za 12,3% u odnosu na 2021.

Snabdevanje LNG-om u Evropu opada zbog neatraktivnih cena

MOSKVA - Relativno niske cene gasa u Evropi zbog toplog vremena i visoke proizvodnje alternativne energije predvidljivo su dovele do smanjenja atraktivnosti regiona za dobavljače LNG-a, javlja **Interfaks**.

Ugovor dan unapred za utorak u holandskom gasnom čvorištu TTF u Holandiji zatvoren je na 624 dolara za hiljadu kubnih metara.

"Azijska premija", ili razlika između cena gasa u Aziji i cena LNG-a u Evropi, je stabilna. U Aziji, najskuplji fjučers ugovor za mart na JKM Platts indeksu iznosi 696 dolara 1.000 m³, a fjučers pod oznakom LNG North-West Evrope iznosio je 594 USD za 1.000 m³.

Evropski LNG terminali rade sa 62% kapaciteta od početka januara u odnosu na prosečno 67% u decembru. Januarski uvoz LNG-a manji je za 5% u odnosu na decembar.

Zalihe LNG-a u rezervoarima prijemnih terminala beleže još veći pad od 15% u odnosu na početak meseca, što znači da opada priliv novih LNG pošiljki u region.

Štednja gasa u EU će se produžiti i u sledeću godinu

LONDON - Evropa se bliži kraju zime sa rekordno visokim nivoom prirodnog gasa u skladištima – vest koja je proslavljena u medijima. Ipak, čini se da su izjave da je kriza završena bile preuranjene, prenosi 5. februara **Oilprice.com**.

Naime, prema briselskoj analitičkoj firmi Bruegel, potražnja za gasom u EU mora ostati 13 posto niža od petogodišnjeg proseka od sada do oktobra ako EU želi da postigne svoj cilj od 90 % potpunih kapaciteta skladišta gasa.

Ipak, smanjenje potrošnje je samo polovina jednačine. Dovoljne zalihe utečjenog prirodnog gasa (LNG) biće jednako bitne za energetska sigurnost EU ove godine.

Međutim, kada je reč o ceni LNG-a, postoje sumnje da se sprema još jedan rast jer analitičari očekuju da će se potražnja iz Azije oporaviti ponovnim otvaranjem Kine.

„Na trenutnim nivoima potražnje, to znači da bi Evropa morala da privuče 30 posto globalnog tržišta LNG-a kako bi bezbedno stigla do proleća 2024. godine“, rekao je ekspert američke investicione firme T. Rowe Price, Džastin Tomson. Prošle godine je EU udvostručila uvoz LNG-a na 123 milijarde kubnih metara. Trećina toga dolazi iz Sjedinjenih Država. Drugi najveći dobavljač LNG-a u Evropu bila je, međutim, Rusija, čega opet neće biti ove godine.

Sve ovo govori da je Evropa u još jednoj godini hodanja po žici između potražnje i ponude, žonglirajući vlastitom potrošnjom, azijskim oporavkom i potrebama tržišta SAD za gasom.

Budući da se nijedan od ovih elemenata evropske jednačine snabdevanja gasom uskoro neće radikalno promeniti, posebno u odnosu na cenu LNG-a u odnosu na gas iz gasovoda, ograničenja potrošnje mogla bi postati konstanta u Evropi.

Ograničenje cena ruske nafte preči destabilizacijom tržišta - analiza

LONDON - Ograničenje cene od 60 dolara po barelu za rusku naftu, nametnuto od strane EU i G7, može destabilizovati tržište i imati nepredviđene posledice, komentariše analitička platforma **East Asia Forum**.

Trenutni kupci ruske nafte, Indija i Kina, mogu zahtevati još veće popuste na isporuke jer znaju da Rusija ima ograničene mogućnosti. Ako cene ruske nafte padnu ispod troškova proizvodnje, procenjenih na 35-40 dolara po barelu, Rusija može privremeno obustaviti izvoz nafte ili potpuno zaustaviti proizvodnju, navodi Forum.

Drugi važan igrač je OPEC, globalni naftni kartel, bi takođe reagovao na pad cena nafte mogućim smanjenjem proizvodnje, kako bi brzo povećala globalne cene nafte.

Ponovno pokretanje ruskih naftnih operacija nakon privremenog zastoja takođe je teško i dugotrajno, što odgađa isporuku ruske nafte na tržište.

Destabilizovano tržište nafte moglo bi biti pogubno za globalnu ekonomiju. To bi trajno smanjilo globalne zalihe nafte, podižući cene energije i inflaciju. To bi potkopalo globalnu borbu protiv inflacije i potaknulo američke Federalne rezerve i druge globalne centralne banke da nastave sa svojim agresivnim monetarnim stavovima, konstatuje East Asia Forum.

MOL-ov potpredsednik: Neko na liniji Družbe ostaće sa manjkom nafte

BUDIMPEŠTA -- Mađarska naftna kompanija MOL u pregovorima je o korišćenju hrvatske mreže naftovoda u nastojanju da smanji zavisnost od snabdevanja ruskom naftom, rekao je u ponedeljak za **Bloomberg** viši izvršni direktor kompanije.

"Naša namera u ovom trenutku je da jasno razvijemo alternativne mogućnosti", rekao je Peter Ratatics, 40-godišnji Mol-ov izvršni potpredsednik za potrošačke usluge, u intervjuu za Bloomberg. „U zoni sukoba, koliko dugo možete imati stabilno snabdevanje naftovodom (Družba) koji je uvek u opasnosti,“ upitao je on.

Osim mreže naftovoda Družba, za sada, jedina Molova alternativa je nafta koju transportuje hrvatski Jadranski naftovod DD, poznat kao Janaf, navodi agencija.

Kompanija je prošlog meseca potpisala ugovor s Janafom za transport i skladištenje koji ističe 31. marta. Sada traži dugoročni ugovor o radu i razvoju naftovoda, iako su cene još uvek sporne i količine možda neće biti dovoljne da nadoknade za ruski uvoz, navodi mađarska vlada.

"Naftovod Družba opslužuje Mađarsku, Slovačku i u osnovi pola Češke, nešto što jadranski ne može, pa to znači da neko ili neće imati dovoljno sirove nafte ili će svi dobiti manje", rekao je mađarski ministar spoljnih poslova Peter Sijarto u intervjuu objavljen u utorak na informativnoj web stranici Origo.

Iako bi ograničenje moglo imati mali uticaj na Molove benzinske pumpe u Mađarskoj, Srbiji i Rumuniji, moglo bi otežati isporuke kompanije u Austriju iz njene rafinerije izvan Bratislave, u Slovačkoj, rekao je Ratatics. Tržište se generalno pripremio za ograničenja stvaranjem zaliha, ali neočekivani prekidi u rafinerijama i dalje mogu ugroziti zalihe, napomenuo je on.

G7, EU i Australija uveli gornje granice cena za ruska goriva

VAŠINGTON, BRISEL - Grupa sedam najbogatijih zemalja G7, Evropska unija i Australija uveli su ograničenja cena ruskog dizela i drugih naftnih derivata kao deo sankcija protiv Rusije zbog njene intervencije u Ukrajini.

Mera EU-a, koja je stupila na snagu 5. februara, sledi ranije ograničenje cene ruske nafte na 60 dolara po barelu, od strane iste koalicije Zapada od 5. decembra.

Koalicija je u minuli petak objavila da je odredila gornju granicu cena od 100 dolara po barelu za proizvode koji se prodaju s premijom u odnosu na naftu, uglavnom dizel, ali i benzin i avio gorivo, kao i 45 dolara po barelu za proizvode koji se trguju po sniženoj ceni.

To je u skladu s nivoima koje je predložila Evropska komisija, izvestio je **Reuters**.

EU je zabranio plovilima zemalja članica prevoz ruskih naftnih derivata, osim ako se ti proizvodi ne kupuju po ograničenoj cijeni ili ispod nje.

Određba se takođe odnosi na firme koje pružaju tehničku, brokersku ili finansijsku pomoć, kao što je osiguranje za teretne brodove koji prevoze ruske naftne derivate.

Ako plovilo pod zastavom treće zemlje namerno prevozi ruske naftne derivate čija je cena iznad limita, EU će tim operaterima zabraniti osiguranje, finansiranje i servisiranje plovila 90 dana nakon što je teret iskrcan.

Plovila pod zastavom EU podležu kaznama prema nacionalnom zakonodavstvu, a Unija nalaže novčane kazne od pet posto godišnjeg prometa firmama koje krše sankcije.

G7 je najavio da će u martu revidirati odluku o ograničenju cene ruske nafte.

DOSIJE: predlog privremenog okvira za krizne situacije i tranziciju

BRISEL - Evropska komisija poslala je državama članicama na konsultacije nacrt predloga da se privremeni okvir za državnu pomoć u kriznim situacijama pretvori u privremeni okvir za krizne situacije i tranziciju kako bi se olakšala i ubrzala zelena tranzicija u Evropi.

Taj predlog deo je 1. februara predstavljenog industrijskog zelenog plana i posebno doprinosi njegovom drugom stubu čiji je cilj omogućiti brži pristup finansiranju preduzećima koja posluju u EU, navodi se u saopštenju Komisije.

Predložene izmene imaju za cilj:

- podsticanje bržeg uvođenja energije iz obnovljivih izvora i dekarbonizacije industrije uključivanjem mogućnosti: i. podupiranja uvođenja svih obnovljivih izvora energije (OIE); ii. dodele podrške za slabije razvijene tehnologije, kao što je vodonik iz obnovljivih izvora, bez konkurentnog nadmetanja, pod uslovom da su uspostavljene određene mere kojima se garantuje proporcionalnost javne
- podrške; i iii. podsticanja ulaganja koja dovode do znatnog smanjenja emisija povećanjem gornjih granica podrške i pojednostavljenjem izračunavanja podrške (na primer, podrška bi se jednostavno određivala kao udeo u troškovima ulaganja).
- podsticanje ulaganja u proizvodnju strateške opreme potrebne za prelazak na nultu neto stopu emisija kako bi se ubrzao prelazak na ekonomiju s nultom neto stopom emisija i prevladala trenutna energetska kriza. Komisija posebice predlaže da se reši problem nedovoljnog ulaganja u proizvodnju u sektorima koji su od strateške važnosti za zelenu tranziciju. To se događa u kontekstu globalnih izazova koji predstavljaju pretnju da se nova ulaganja u te sektore preusmere u korist trećih zemalja izvan Evrope. Komisija posebno predlaže da se odobri podrška država članica za proizvodnju baterija, solarnih ploča, vetroturbina, toplotnih pumpi, elektrolizatora i tehnologija za

hvtanje i skladištenje ugljenika, kao i za povezane kritične sirovine potrebne za proizvodnju takve opreme. Za projekte koji se sprovode u regijama u nepovoljnom položaju u EU (u kojima je BDP po stanovniku niži od 75 % proseka EU) ili koji uključuju ulaganja u više država članica, a za koje se dodeljuje podrška u trećim zemljama, bile bi dopuštena dodatna pomoć srazmerno podršci dostupnoj u trećim zemljama, do granice potrebne da se omogući ulaganje u Evropi.

Nove odredbe stupile bi na snagu do 31. decembra 2025.

Komisija sledećih nedelja namerava da donese privremeni okvir za krizne situacije i tranziciju, uzimajući u obzir povratne informacije od država članica.

Kontekst

U vezi s industrijskim zelenim planom Komisija podseća i da je u toku revizija Uredbe o opštem grupnom izuzeću („GBER”), kojom se državama članicama omogućuje da direktno sprovode mere podrške, a da ih prethodno ne moraju dostaviti Komisiji na odobrenje. Revidirana GBER doneće se u narednim nedeljama, a državama članicama omogućuje veću fleksibilnost u podupiranju mera u sektorima ključnim za prelazak na ekonomiju s nultom neto stopom emisija, kao što su vodonik, hvatanje i skladištenje ugljenika, vozila s nultim emisijama i energetska efikasnost zgrada.

Konkretno, Komisija namerava da opet poveća pragove za prijavu za podršku zelenim ulaganjima, da proširi područje primene podrške za ulaganja u infrastrukturu za punjenje i snabdevanje gorivom i da dodatno olakša podršku MSP-ima za osposobljavanje u području veština.

Među ostalim, revizija GBER Uredbe doprineće daljnjoj racionalizaciji i pojednostavljenju pokretanja važnih projekata od zajedničkog

evropskog interesa, posebno u vezi s sprovođenjem manjih inovativnih projekata od zajedničkog evropskog interesa. Osim toga, Komisija sarađuje s državama članicama na izradi kodeksa dobre prakse za transparentno, inkluzivno i brže osmišljavanje važnih projekata od zajedničkog evropskog interesa. Komisija i države članice potpisace kodeks dobre prakse do proleća ove godine.

Privremeni okvir za mjere državne podrške u kriznim situacijama donesen 23. marta 2022. državama članicama omogućuje da fleksibilnost predviđenu pravilima o državnim podrškama iskoriste u svrhu podrške privredi u kontekstu ruskog rata protiv Ukrajine.

Privremeni okvir za krizne situacije izmenjen je 20. jula 2022. radi dopune paketa mera pripravnosti za zimu i usklađivanja s ciljevima plana REPowerEU.

Privremeni okvir za krizne situacije ponovno je izmenjen 28. oktobra 2022. u skladu s nedavnom Uredbom o hitnoj intervenciji za rešavanje problema visokih cena energije (Uredba (EU) 2022/1854) i predlogom Komisije o novoj hitnoj uredbi za rešavanje problema visokih cena gasa u EU i osiguravanje sigurnosti snabdevanja ove zime.

Privremeni okvir državama članicama omogućuje dodelu sledećih vrsta podrške:

- **ograničeni iznosi podrške**, u bilo kom obliku, preduzećima pogođenim aktuelnom krizom ili naknadnim sankcijama i protivsankcijama do povećanog iznosa od 250 000 evra u sektoru poljoprivrede, odnosno 300 000 evra u sektoru ribarstva i akvakulture te do 2 miliona evra u svim drugim sektorima.
- **podrška za likvidnost u obliku državnih garancija i subvencionisanih zajmova:** države članice mogu i. davati subvencionisane državne garancije kako bi banke nastavile da odobravaju zajmove svim preduzećima pogođenima trenutnom krizom kao i ii. omogućiti javne i privatne zajmove sa

subvencionisanim kamatama. Za obe vrste podrške vrede ograničenja maksimalnog iznosa zajma koja se temelje na operativnim potrebama preduzeća, uzimajući u obzir promet preduzeća, troškove energije i potrebe koje se odnose na likvidnost. Ti zajmovi mogu se odobravati za ulaganja i za obrtni kapital. Za energetska preduzeća kojima je za njihove delatnosti trgovanja potreban finansijski kolateral predviđena je posebna fleksibilnost.

- **podrška za kompenzaciju visokih cena energije:** države članice mogu preduzećima, posebno onim koja su veliki potrošači energije, delimično nadoknaditi dodatne troškove zbog vanrednih povećanja cena prirodnog gasa i električne energije. Ta podrška može se dodeliti u bilo kom obliku, uključujući direktna bespovratna sredstva. Države članice mogu izračunati podršku na osnovu prošle ili sadašnje potrošnje i pritom moraju uzeti u obzir potrebu da se očuvaju tržišni podsticaji za smanjenje potrošnje energije i osigura kontinuitet privrednih delatnosti. Osim toga, države članice mogu fleksibilnije pružati podršku, pored ostalog, energetski intenzivnim preduzećima i sektorima koji su zbog visokog nivoa međunarodne trgovine izloženi pritisku konkurencije, pri čemu se moraju preduzeti mere za izbegavanje prekomerne podrške. Za preduzeća koja primaju veće iznose podrške privremenim okvirom za krizne situacije predviđena je obaveza preduzimanja mera za smanjenje ugljeničnog otiska potrošnje energije i sprovođenja mera energetske efikasnosti i.
- **mere za brže uvođenje energije iz obnovljivih izvora:** države članice mogu

Privremeni okvir za krizne situacije koji je trenutno

pokrenuti programe ulaganja u energiju iz obnovljivih izvora, uključujući vodonik iz obnovljivih izvora, biogas i biometan, skladištenje i toplotu iz obnovljivih izvora, među ostalim toplotnim pumpama, primenom pojednostavljenih takmičarskih postupaka koji se mogu brzo sprovesti, uz dostatne mere zaštite jednakih uslova. Konkretno, države članice mogu osmisliti programe za određenu tehnologiju za koje je potrebna podrška zbog specifičnosti nacionalne strukture izvora energije.

- **mere kojima se olakšava dekarbonizacija industrijskih procesa:** radi brže diversifikacije snabdevanja energijom države članice mogu pomagati ulaganja u postupno napuštanje fosilnih goriva, posebno elektrifikacijom, merama energetske efikasnosti i prelaskom na upotrebu vodonika iz obnovljivih izvora i vodonika proizvedenog uz korišćenje električne energije koji ispunjava određene uslove. Države članice mogu i. uvesti nove programe koji se temelje na konkurenciji ili ii. direktno podupirati projekte bez natečaja, uz određena ograničenja udela javne podrške po ulaganju. Za mala i srednja preduzeća i za posebno energetske efikasne rešenja predviđaju se posebni dodatni bonusi.
- **mere za podupiranje smanjenja potražnje za električnom energijom,** u skladu s Uredbom EU o hitnoj intervenciji za rešavanje problema visokih cena energije. U tom odeljku državama članicama pružaju se odgovarajući alati za podsticanje smanjenja potražnje za električnom energijom tokom vršnih perioda.

Iz područja primjene tih mera isključeni su sankcionisani subjekti pod ruskom kontrolom.

*Informacije objavljene u ovom Biltenu ne treba nužno tumačiti kao opredeljenje AERS prema temama kojima se bave
Selektovao i uredio Dušan Daković – dusan.dakovic@aers.rs*

